

RAVK6 | 6th International Scientific Conference “The Readings of Albertas Vijūkas-Kojalavičius 2026”

Dr Oleg Odnorozhenko

Ukraine / Lithuania

Presentation

“Motifs in the Heraldry of the Samogitian Nobility, 15th–17th Centuries”

Abstract

The family heraldry of Samogitia remains one of the least studied heraldic traditions among the lands of the Grand Duchy of Lithuania. Despite the large number of Samogitian noble families, only a relatively small proportion of their coats of arms attracted the attention of the authors of armorials from the sixteenth to the eighteenth centuries. Although further examples were published in scholarly literature during the twentieth and twenty-first centuries, the heraldry of the majority of Samogitian noble families remains little known.

Archival research undertaken in recent years has significantly expanded the available evidence and makes it possible to identify the principal motifs characteristic of Samogitian family heraldry. The earliest known evidence concerning the coats of arms of representatives of the Samogitian nobility dates from the fifteenth century, including the heraldry of the Wolimuntowicz and Kęsgaila families, whose members held the office of Elder of Samogitia. The most extensive body of evidence dates from the sixteenth century and, to a lesser extent, the first half of the seventeenth century. Thousands of seals belonging to Samogitian boyars and local officials survive from this period.

Three principal groups of heraldic motifs can be distinguished. The first comprises coats of arms based on signs and geometric forms, including arrow-, cross- and letter-shaped constructions, characteristic of family heraldry throughout the Grand Duchy of Lithuania. The second consists of coats of arms of Polish origin associated with the Horodło tradition of 1413. The third includes coats of arms containing a wide variety of heraldic charges, such as animals, plants, weapons, hearts, crescents and stars – a particularly distinctive feature of the heraldry of Samogitia and neighbouring Lithuanian regions.

A particularly valuable source for the study is the collective letter of the Samogitian nobility of 1565, bearing 119 surviving seals of Samogitian officials and nobles. Their heraldic content demonstrates the coexistence of the principal traditions described above. Taken together, the surviving evidence reveals the distinctive character of Samogitian family heraldry while also demonstrating its close connections with the heraldic traditions of other regions of the Grand Duchy of Lithuania, particularly the lands of Vilnius and Trakai.

Biography

Dr Oleg Odnorozhenko is a habilitated Doctor of Humanities and Senior Researcher at the Lithuanian Institute of History. He received his doctoral degree in 2003 and habilitation in 2009. From 2005 to 2025, he worked as a researcher at the Institute of Ukrainian Archeography, and since 2024 he has been a Senior Researcher at the Lithuanian Institute of History.

His principal research interests include heraldry, sphragistics, genealogy, palaeography, diplomatics and historical geography, as well as the history of elites in medieval and early modern Rus' (Ukraine), the Grand Duchy of Lithuania and other regions of Central and Eastern Europe. He is the author of 17 monographs and more than 100 scholarly articles. He is also one of the organisers of the international sphragistics conference in Kyiv and Editor-in-Chief of the Sphragistics Almanac.

Official profile: www.istorija.lt/mokslo-skyriai/ldk-istorijos/oleh-odnorozhenko/1544

RAVK6 | VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Czytania Alberta Wijuka-Kojałowicza 2026”

Dr hab. Oleg Odnorozhenko

Ukraina / Litwa

Referat

„Motywy heraldyki rodowej Żmudzi XV–XVII wieku”

Streszczenie

Heraldyka rodowa ziemi żmudzkiej należy do najmniej zbadanych tradycji heraldycznych wśród ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego. Pomimo licznej szlachty żmudzkiej jedynie niewielka liczba jej herbów znalazła się w polu zainteresowania autorów herbarzy z XVI–XVIII wieku. Kolejne przykłady zostały opublikowane w literaturze naukowej XX–XXI wieku, jednak heraldyka większości żmudzkich rodów szlacheckich nadal pozostaje słabo poznana.

Badania archiwalne ostatnich lat pozwoliły znacznie poszerzyć wiedzę na temat heraldyki żmudzkiej i umożliwiają wyodrębnienie jej głównych motywów. Najwcześniejsze znane wzmianki o herbach przedstawicieli szlachty żmudzkiej pochodzą z XV wieku. Należą do nich przede wszystkim herby starostów żmudzkich z rodów Wolimuntowiczów i Kieżgajłów. Najobszerniejszy materiał źródłowy pochodzi z XVI wieku, a nieco mniej obszerny – z pierwszej połowy XVII wieku. Z tego okresu zachowały się tysiące pieczęci żmudzkich bojarów i lokalnych urzędników.

W heraldyce rodowej Żmudzi tego okresu można wyróżnić trzy główne grupy motywów. Pierwszą stanowią herby oparte na znakach i figurach geometrycznych, w tym konstrukcjach w kształcie strzały, krzyża i liter, charakterystycznych dla heraldyki rodowej całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Drugą grupę tworzą herby pochodzenia polskiego związane z tradycją horodelską z 1413 roku. Trzecia obejmuje herby z różnorodnymi figurami heraldycznymi – zwierzętami, roślinami, bronią, sercem, półksiężycem i gwiazdami – co stanowi szczególnie charakterystyczną cechę heraldyki Żmudzi i sąsiednich regionów Litwy.

Szczególnie cennym źródłem do badań jest wspólny list szlachty żmudzkiej z 1565 roku, na którym zachowało się 119 pieczęci żmudzkich urzędników i bojarów. Ich zawartość heraldyczna ukazuje współistnienie wymienionych tradycji. Zachowany materiał pozwala stwierdzić, że heraldyka rodowa Żmudzi odznaczała się wyraźną odrębnością, zachowując jednocześnie liczne cechy wspólne z heraldyką innych regionów Wielkiego Księstwa Litewskiego, przede wszystkim ziem wileńskiej i trockiej.

Biogram

Dr hab. Oleg Odnorozhenko jest starszym pracownikiem naukowym Instytutu Historii Litwy. Stopień doktora uzyskał w 2003 roku, a habilitację w 2009 roku. W latach 2005–2025 pracował naukowo w Instytucie Archeografii Ukraińskiej, a od 2024 roku jest starszym pracownikiem naukowym Instytutu Historii Litwy.

Jego główne zainteresowania badawcze obejmują heraldykę, sfragistykę, genealogię, paleografię, dyplomatykę i geografę historyczną, a także dzieje elit średniowiecznej i wczesnonowożytnej Rusi (Ukrainy), Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz innych regionów Europy Środkowo-Wschodniej. Jest autorem 17 monografii i ponad 100 artykułów naukowych. Jest również jednym z organizatorów międzynarodowej konferencji sfragistycznej w Kijowie oraz redaktorem naczelnym „Almanachu Sfragistycznego”.

Profil oficjalny: www.istorija.lt/mokslo-skyriai/ldk-istorijos/oleh-odnorozhenko/1544

RAVK6 | VI tarptautinė mokslinė konferencija „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus skaitymai 2026“

Habil. dr. Oleg Odnorozhenko

Ukraina / Lietuva

Pranešimas

„Žemaitijos bajorų giminių heraldikos motyvai XV–XVII amžiais“

Santrauka

Žemaitijos bajorų giminių heraldika yra viena mažiausiai ištirtų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių heraldikos tradicijų. Nors Žemaitijos bajorija buvo gausi, tik nedidelė dalis jos herbų pateko į XVI–XVIII a. herbų autorių akiratį. Dalis herbų paskelbta XX–XXI a. mokslinėje literatūroje, tačiau daugumos Žemaitijos bajorų giminių heraldika iki šiol lieka menkai žinoma.

Pastarųjų metų archyviniai tyrimai gerokai išplėtė žinias apie Žemaitijos heraldiką ir leidžia išskirti svarbiausius jos motyvus. Ankstyviausi duomenys apie Žemaitijos bajorų herbus siekia XV amžių. Pirmiausia tai Žemaitijos seniūnų iš Valmantaičių ir Kęsgailių giminių herbai. Daugiausia heraldinės medžiagos išliko iš XVI a., kiek mažiau – iš XVII a. pirmosios pusės. Iš šio laikotarpio išlikę tūkstančiai Žemaitijos bajorų ir vietos pareigūnų antspaudų.

Šio laikotarpio Žemaitijos bajorų giminių heraldikoje galima išskirti tris pagrindines motyvų grupes. Pirmajai priklauso herbai, paremti ženklais ir figūromis – strėlės, kryžiaus ar raidžių pavidalo konstrukcijomis, būdingomis ir kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių giminių heraldikai. Antrąją grupę sudaro lenkiškos kilmės herbai, susiję su 1413 m. Horodlės tradicija. Trečiąją priklauso herbai su įvairiomis heraldinėmis figūromis – gyvūnais, augalais, ginklais, širdimi, pusmėnuliu ir žvaigždėmis. Tai vienas ryškiausių Žemaitijos ir gretimų Lietuvos regionų heraldikos bruožų.

Ypač vertingas tyrimo šaltinis – 1565 m. bendras Žemaitijos bajorų laiškas su 119 išlikusių Žemaitijos pareigūnų ir bajorų antspaudų. Jų heraldinis turinys atskleidžia minėtų tradicijų sambūvį. Išlikusi medžiaga leidžia kalbėti apie savitą Žemaitijos bajorų giminių heraldikos pobūdį, kartu išlaikiusį daug bendrų bruožų su kitų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės regionų, pirmiausia Vilniaus ir Trakų žemių, heraldika.

Pranešėjo pristatymas

Habil. dr. Oleg Odnorozhenko – Lietuvos istorijos instituto vyresnysis mokslo darbuotojas. 2003 m. įgijo mokslų daktaro laipsnį, 2009 m. – habilituoto daktaro laipsnį. 2005–2025 m. dirbo Ukrainos archeografijos institute, o nuo 2024 m. yra Lietuvos istorijos instituto vyresnysis mokslo darbuotojas.

Pagrindinės jo mokslinių tyrimų sritys – heraldika, sfragistika, genealogija, paleografija, diplomatika ir istorinė geografija, taip pat Viduramžių ir ankstyvųjų Naujųjų laikų Rusios (Ukrainos) elito, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bei kitų Vidurio ir Rytų Europos regionų istorija. Oleg Odnorozhenko yra 17 monografijų ir daugiau kaip 100 mokslinių straipsnių autorius, vienas iš tarptautinės sfragistikos konferencijos Kyjive rengėjų ir „Sfragistikos almanacho“ vyriausiasis redaktorius.

Oficiali informacija: www.istorija.lt/mokslo-skyriai/ldk-istorijos/oleh-odnorozhenko/1544